

Jaarverslag
&
Financieel Jaarverslag
over het jaar
2025

STICHTING ROBERT A. LEVISSON

Zuidelijke Wandelweg 41 • 1079 RK Amsterdam • Netherlands
contact@levisson.nl • www.levisson.nl • Tel. +31 (0)20 54 00 133
IBAN: NL88 ABNA 0400 3782 13 • KvK: 34178043 • ANBI: 811001994

Rabbin Robert A. Levisson (1913-2001) was één van de grote voormannen binnen het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom. Hij was de zoon van de oprichter van de Liberaal Joodse beweging in Nederland. Na de Tweede Wereldoorlog richtte hij de LJG Den Haag weer op en werd hij één van de grote liberale leiders in het land. Hij was een wijs mens, een begenadigd spreker en schrijver en een voorvechter van Israël.

Jehie zichro baroach - יהי זכרו ברוך - Zijn nagedachtenis zij gezegend

Inhoud

Inleiding	4
Het jaar 2025	5
Rabbijnenopleiding	5
Cursussen	5
Ba'al tefilla	
Liberaal Jodendom	
Overige activiteiten	6
Lezing	
Haftara project	
Bibliotheek	
Communicatie	6
Website	
Nieuwsbrief	
Sidra van de Week	
Organisatie	7
Bestuur	
Management Team	
Opleidingscommissie	
Examencommissie	
Commissie van Bezwaar	
Raad van Advies	
Vertrouwenspersoon	
Financiën	8
Donateurs	
Toekomstbeleid	9
Plannen voor 2026	
Beleid komende jaren	
Samenstelling bestuur, leiding en commissies	9
Financieel jaarverslag 2025	11
Balans per 31 december 2025	
Staat van baten en lasten over 2025	

Inleiding

Hoewel het net niet meer in dit verslag jaar viel, zijn we enorm blij dat we de simche van de semicha hebben mogen beleven van rabbijn Asjer Waterman. Ik ben heel blij dat we weer een jonge rabbijn hebben kunnen opleiden, om *rav oemoree beJisraeel* te kunnen worden. Asjer zal vanaf juni 2026 rabbijn Marianne van Praag opvolgen als rabbijn van de Liberaal Joodse Gemeente Den Haag. Ik wens hem nogmaals mazzeltov met het verkrijgen van zijn semicha. Het is een grote mitswa om weer in de lijn van rabbijnen een nieuwe schakel te mogen toevoegen.

Afgelopen jaar zijn ook twee nieuwe studenten begonnen met de rabbijnenopleiding: Ellis Vyth en David Kromhout zijn vol enthousiasme begonnen aan de opleiding en ik hoop van harte dat ze op termijn rabinale taken kunnen gaan uitvoeren in onze Liberaal/Progressief joodse gemeenten.

Ook hebben we een cursus Liberaal Jodendom gestart, waarbij aan de hand van de verschillende rollen van de rabbijn, de geschiedenis en uiteenlopende aspecten van Liberaal Jodendom gedoceerd zijn. De cursus werd goed bezocht en ik hoop dat het bij de niet-rabinale studenten zal leiden tot verdere interesse om meer te gaan leren.

Mijn dank gaat uit naar al diegenen die zich zo enorm ingezet hebben voor en nog steeds bijdragen aan de kracht van ons kleine maar prachtige Instituut. Met name onze directeur Francine Püttmann wil ik hier noemen, de motor achter onze organisatie. Ook diegenen die hun tijd en kennis hebben ingezet voor de voorbereiding van onze vernieuwde studiegids, die in 2026 het licht ziet.

In de Talmoed (Eroewien 13b) wordt beschreven dat zowel het Bet Midrasj van Hillel als Sjammai, na lange jaren discussies, verklaarden dat de halacha hun inzichten volgde. Men hoorde een Bat Kol (een stem uit de hemel): *Eloe wa'eloe divree Elohiem chajiem*, "Zowel deze als deze woorden zijn de woorden van de levende God". *We'ahalacha k'weet Hillel*, "maar de halacha volgt Beth Hillel". Waarom volgen de rabbijnen dan toch Beth Hillel? Dat is omdat die leerschool "vriendelijk en bescheiden" is, *nochien we'aloewien*. Hillel bediscussieert altijd eerst de inzichten van Sjammai, voordat hij zijn eigen mening naar voren brengt. De samenstellers van de Talmoed leren ons dat er een sfeer van tolerantie en respect voor de ander moet zijn als je leert en onderwijst. Misschien heeft de ander wel gelijk. Dit is wat wij als Levisson Instituut proberen over te brengen op onze studenten: Sta altijd open voor de ander, waardeer iedere mening, zodat je straks zelf volgens de principes van Beth Hillel als rabbijn je werk en roeping zal kunnen uitvoeren.

Rabbijn mr. Menno ten Brink
decaan Levisson Instituut

Het jaar 2025

Het verslagjaar van het Levisson Instituut bestond in 2025-5785/5786 uit een jaar waarin een rabbijnstudent zijn studie afrondde en twee nieuwe rabbijnstudenten aan de studie begonnen. Ook de Ba'al tefilla cursus werd vervolgd, een cursus Liberaal Jodendom werd gegeven en een haftaraproject werd opgezet.

Rabbijnenopleiding

Aan het eind van 2025 rondde onze rabbijnstudent Asjer Waterman zijn studie af, met een scriptie over een joodse geloofsbelijdenis in een 19^e eeuws Nederlands manuscript. Op 1 februari 2026 ontving Asjer zijn semicha van rabbijn Menno ten Brink, decaan van het Levisson Instituut.

In oktober 2025 startten twee nieuwe studenten hun rabbijnenopleiding. Zij zijn intussen hard bezig met het volgen van diverse vakken.

Ook in het verslagjaar hield de Opleidingscommissie zich bezig met de herziening van het curriculum van de rabbijnenopleiding, zodat we onze opleiding nog verder kunnen professionaliseren. De nieuwe studiegids zal in 2026 worden gepubliceerd op de website van het Instituut. We zijn erg dankbaar voor de inzet van deskundigen om onze opleiding voor rabbijn op een zo hoog mogelijk academisch niveau te kunnen plaatsen.

Cursussen

Ba'al tefilla

Eind 2024 begon het instituut met een nieuwe Ba'al tefilla cursus, waar de deelnemers leren de diensten te leiden, bij afwezigheid van een rabbijn. Door de pensionering van rabbijnen in de komende jaren zijn er mensen nodig die als voorganger diensten kunnen leiden. De nieuwe cursus bestond uit vier intensieve weekenden, van vrijdagavond tot zondagmiddag, waarvan de eerste eind 2024 plaatsvond en de overige drie in de eerste helft van 2025. Aan deze cursus deden 11 mensen mee, uit zes verschillende gemeenten. Tot ons grote verdriet overleed een van de deelnemers halverwege de cursus. Docenten waren rabbijnen Menno ten Brink en Marianne van Praag, en voor de liturgie Annette Boeckler.

De weekenden vonden, zoals al onze cursussen, op locatie plaats. Ze leerden over de inhoud van de diensten van sjabbat en chagiem (feestdagen). Naast de inhoudelijke verdieping van teksten en begrippen, moesten ze in de praktijk de diensten oefenen en ook een dvar Tora (een uitleg over de Tora voorlezing) geven. Tussen de weekenden door liepen de deelnemers stage in hun eigen gemeenten om ervaring op te doen. De meeste cursisten leiden nu regelmatig diensten in de verschillende kehillot.

Liberaal Jodendom

Onze rabbijnstudenten moesten in hun eerste studiejaar de module Liberaal Jodendom volgen. Deze hebben we opengesteld voor geïnteresseerden. Elf externe deelnemers uit het hele land volgden de vijf lessen, die van oktober tot december werden gegeven.

De eerste les bestond uit een historisch overzicht van het liberale jodendom. In de overige vier lessen stonden steeds twee docenten stil bij een van de rollen die een rabbijn bekleedt.

Overige activiteiten

Lezing

In de Glazen Zaal van LJG Den Haag hield prof. dr. Jessica Roitman, hoogleraar Joodse Studies aan de faculteit Religie en Theologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, op zaterdag 1 februari 2025 na de sjoeldienst, voor een groot gezelschap een lezing voor het Levisson Instituut, in samenwerking met LJG Den Haag.

Onder de titel *Colonial Contradictions: Jews and the Dutch Empire* sprak zij over de vestiging van Joden in het Caribisch gebied en de ontwikkeling, groei en uiteindelijke achteruitgang van deze Joodse gemeenschappen. Ook ging zij in op feiten en fictie over Joden en de slavenhandel en de Joodse betrokkenheid bij het kolonialisme.

Haftara project

Tien jaar geleden heeft het Levisson Instituut de hele Tora laten inzingen als ondersteuning voor mensen die de parasja lajnen en voor kinderen die voor hun bar/bat mitswa oefenen.

We zijn Etienne Denneboom zeer erkentelijk dat hij in 2025 alle haftarot voor het hele jaar heeft ingezongen, waaronder die voor de speciale sjabbatot en de feestdagen. Alle [ingezongen haftarot](#) staan op de website.

Bibliotheek

Ook in het verslagjaar kreeg de bibliotheek regelmatig boeken aangeboden uit nalatenschappen en van mensen die hun huis aan het opruimen waren. Met zeer grote terughoudendheid worden deze geaccepteerd, omdat de boeken binnen de bestaande collectie moeten passen en een goede aanvulling dienen te zijn. De bibliotheek is een gezamenlijke bibliotheek van het Levisson Instituut en de LJG Amsterdam en bevindt zich in het gebouw van LJG Amsterdam. De bibliotheek wordt beheerd door de directeur van het Levisson Instituut.

De collectie bevat studieboeken en naslagwerken die relevant zijn voor de rabbijnenopleiding, de rabbijnen en alle andere geïnteresseerden in de studie van het jodendom. De catalogus is te raadplegen op www.levissonbibliotheek.nl of www.ljgbibliotheek.nl.

Communicatie

Website

De website is een belangrijk middel in de communicatie naar de buitenwereld. Deze wordt regelmatig bekeken, met name de muziekbibliotheek. Wekelijks wordt op de website ook de Sidra van de Week geplaatst. www.levisson.nl

Op de website staat ook een [document](#) over wat een liberale rabbijn in zijn/haar dagelijkse werk doet. Er zijn meer rabbijnen nodig voor de toekomst en we hopen meer inzicht te geven over de mooie aspecten van de functie van rabbijn, in en buiten de joodse gemeenten.

Nieuwsbrief

In 2025 is er geen nieuwsbrief verschenen. Wel zijn er regelmatig aankondigingen gestuurd naar de gemeenten om in hun eigen nieuwsbrief te plaatsen. De nieuwsbrief wordt per mail rondgestuurd naar ca. 700 geadresseerden. Aanmelden kan via contact@levisson.nl.

Sidra van de Week

Wekelijks wordt een commentaar op de sidra van de week (parasjat hasjavoea) in het Nederlands per e-mail verstuurd aan meer dan 500 belangstellenden. De coördinatie en eindredactie hiervan was 1,5 jaar in handen van Harry Polak, die deze taak vanuit Israel van Channa Kistemaker had overgenomen. Per 1 januari 2026 is Channa terug als coördinator en eindredacteur. Wij danken Harry van harte voor het verzorgen van de sidra gedurende de periode van 1,5 jaar. Dick Hage zorgt voor de verzending per e-mail. Via de website van het Instituut kan men zich gratis abonneren.

Elke week staat de nieuwe sidra op de homepage van de website. Oudere commentaren zijn terug te lezen: www.levisson.nl/toralezingen/sidra-van-de-week/

Dank aan diegenen die zich vrijwillig inzetten voor de verspreiding van Torakennis, een van de taken van het Instituut.

Organisatie

Het bestuur, Management Team en alle commissies hebben een vervolg gegeven aan de ingezette reorganisatie van het Instituut. Ook de Examencommissie voor de rabbijnenopleiding heeft intussen vorm gekregen. Zie voor het schema en uitleg: <https://www.levisson.nl/over-ons/wie-is-wie/>

Het Levisson Instituut is in het verslagjaar zelfstandig lid geworden van de EUPJ (European Union for Progressive Judaism) en dit zal in 2026 bevestigd worden. Ook de overige rabbijnenopleidingen in Europa zijn lid van de EUPJ. Het Levisson Instituut kan nu ook aanspraak maken op het Rabbinical Training Fund van de EUPJ.

Bestuur

Het bestuur is in 2025 vijf keer bij elkaar gekomen. De rabbijnenopleiding, het aantrekken van nieuwe studenten en de semicha waren belangrijke onderwerpen. De voorzitter van het bestuur heeft incidenteel contact met de voorzitter van het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom.

Management Team

Naast de dagelijkse gang van zaken hield het Management Team zich in de verslagperiode o.a. bezig met de rabbijnenopleiding, de semicha, de ba'al tefillacursus, de herziening van de organisatiestructuur, de studiegids en het haftaproject.

Het Management Team vergadert maandelijks. Het MT is vertegenwoordigd bij de vergaderingen van het bestuur en bij de verschillende commissies. Tevens houdt het contact met het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom en de besturen van de aangesloten gemeenten.

De directeur houdt kantoor in de Levissonkamer in LJJG Amsterdam en is per e-mail bereikbaar via contact@levisson.nl.

Opleidingscommissie

De Opleidingscommissie, onder voorzitterschap van prof. dr. Irene Zwiép, is drie keer bijeengewees en heeft regelmatig via e-mail contact met elkaar. Gekeken is naar de leerlijnen en leerdoelen van de rabbijnenopleiding en naar de opzet van de gehele nieuwe studiegids. Het doel is dat dit in 2026 in een nieuwe studiegids resulteert.

Examencommissie

De Examencommissie is in 2025 benoemd en bestaat uit drie leden, waarvan prof. dr. Judith Frishman de voorzitter is. De commissie borgt oa. de kwaliteit van de tentamens en examens, verleent vrijstellingen en stelt vast of een student voldoet aan de voorwaarden van de examenregeling voor het verkrijgen van de semicha. De Examencommissie heeft *Regels en richtlijnen* vastgesteld, die op de website geplaatst zullen worden.

Commissie van Bezwaar

De Commissie van Bezwaar bemiddelt in ernstige conflicten. Deze is in het verslagjaar niet bijeengekomen.

Raad van Advies

De Raad van Advies adviseert, gevraagd en ongevraagd, het Instituut. Deze is in het verslagjaar niet bijeengekomen.

Vertrouwenspersoon

De vertrouwenspersoon van het Levisson Instituut, Marion Alhadeff, heeft in het verslagjaar geen meldingen ontvangen.

Zij is onafhankelijk en legt geen verantwoording af. Het benoemen van een vertrouwenspersoon is een van de maatregelen ter bevordering van de integriteit van de organisatie.

Iedereen die bij het Levisson Instituut is betrokken of daarvan in dienst is kan een beroep doen op de vertrouwenspersoon. Meer informatie over de rol van de [vertrouwenspersoon](#) is te lezen op de website.

Financiën

Donateurs

Het Levisson Instituut dankt de trouwe en nieuwe donateurs die in 2025 een gift hebben gegeven aan het Instituut. Mede dankzij hen kunnen wij het werk doen voor de gemeenschap.

Dank is ook verschuldigd aan het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom, LJG Amsterdam, Paula Salomon Stichting en Stichting Maror. Daarnaast danken wij ook de overige subsidiegevers voor het verblijf van onze rabbijnstudent aan het Jewish Theological Seminary in New York.

Echter, wij blijven uw hulp nodig hebben. Wij hopen meer donateurs, stichtingen en fondsen te vinden die ons financieel willen bijstaan om dit opleidingscentrum van het Progressief Jodendom in Nederland te behouden en actief te laten blijven. Uw bijdrage is aftrekbaar als gift aan de ANBI Stichting Robert A. Levisson. Daarvoor geldt de tekst uit het traktaat Berachot van de Talmoed Jeroesjalmi: *Wie zichzelf met de noden van de gemeenschap bezighoudt, is alsof hij zich bezighoudt met Tora.*

Toekomstbeleid

Plannen voor 2026

De plannen voor het jaar 2026 zijn een voortzetting van het huidige beleid en vormen onze uitdaging:

- De semicha van Asjer Waterman op 1 februari 2026
- Een nieuwe studiegids
- Een nieuwe ba'al koree cursus (leren lajenen)

Beleid komende jaren

Het Levisson Instituut blijft ernaar streven, en dat is een grote uitdaging, nieuwe rabbijnstudenten aan te trekken. Ook cursussen zal het Instituut blijven verzorgen, zodat niet-rabbijnen, bij zullen dragen aan de ontwikkeling van onze Liberaal Joodse en Progressief Joodse Gemeenten. Dit is mede van groot belang, omdat er verschillende rabbijnen de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt of nog zullen bereiken en we de professionalisering van het joods leiderschap van essentiële belang achten om onze Liberaal Joodse Gemeenschap te versterken en uit te breiden. Geïnspireerde rabbijnen zijn daarbij essentieel. Wij doen dit vooral ook in samenwerking met (de gemeenten van) het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom (NVPJ) en het College van Rabbijnen.

Wij zijn eenieder die op welke wijze dan ook bijdraagt aan het werk en de doelstellingen van ons Levisson Instituut heel vele dank verschuldigd.

Samenstelling bestuur, leiding en commissies

Bestuur

Drs. David Asser, voorzitter
Drs. Helma Blankman, vice-voorzitter
Mr. Anita van Leeuwen, secretaris
Drs. Leopold I. Hertzberger, penningmeester
Drs. Liane van Dantzig, lid

Management Team

Rabbin mr. Menno ten Brink, decaan
Rabbin Marianne van Praag, hoofd Programma Beroepsvorming
Drs. Francine Püttmann, directeur Algemene Zaken

Opleidingscommissie

Prof. dr. Irene Zwiep, voorzitter

Deelcommissie Academisch programma

Prof. dr. Irene Zwiep
Prof. dr. Bart Wallet
Drs. Francine Püttmann, toehoorder

Deelcommissie Pastoraal/Beroepsvormend programma

Rabbin Marianne van Praag, hoofd Programma Beroepsvorming

Dr. Jutka Halberstadt

Drs. Sharon Snoek

Ella Wijnschenk-Oesterman, toehoorder

Drs. Francine Püttmann, toehoorder

Toelatingscommissie

Prof. dr. Irene Zwiep, voorzitter Opleidingscommissie

Drs. Sharon Snoek, lid Opleidingscommissie

Rabbin mr. Menno ten Brink, decaan

Examencommissie

Prof. dr. Judith Frishman, voorzitter

Dr. Ariadne Meiboom, lid

Rabbin dr. Kine Sittig, lid

Raad van Advies

Prof. dr. Juliette Walma van der Molen, voorzitter

Dr. Channa Al

Prof. dr. Joachim Duyndam

David Kat

Irith Koster

Bert Oude Engberink

Chaya Rodrigues Pereira

Commissie van Bezwaar

Mr. Ernst Numann, voorzitter

Mr. David Allick

Anita Zonneveld-Philips

Vertrouwenspersoon

Marion Alhadeff

Coördinator Sidra van de Week

Harry Polak (tot dec. 2025)

Channa Kistemaker (vanaf jan. 2026)

Dick Hage (verzending)

Webmaster

Francine Püttmann

Bibliothecaris

Francine Püttmann

Financieel jaarverslag 2025

De jaarstukken 2025 zijn op 11 februari 2026 vastgesteld door het bestuur en aansluitend door accountant Kuhlman. Hieronder volgt een samenvatting. De volledige jaarstukken kunnen worden opgevraagd via contact@levisson.nl

Balans per 31 december 2025

<i>Activa</i>		<i>Passiva</i>	
Effecten	€ 154.134	Stichtingsvermogen	€ 288.573
Vorderingen	€ 14.519	Bestemmingsreserve	€ 47.591
Liquide middelen	€ 172.636	Vooruit ontvangen subsidies en bijdragen	€ 0
		Belastingen	€ 422
		Overige schulden	€ 4.705
Totalen	€ 341.289		€ 341.291

De *bestemmingsreserve* bestaat uit een viertal fondsen:

Studentenfonds	€ 8.781
Fonds seminars Israël	€ 15.000
Fonds wetenschappelijk onderzoek	€ 8.841
Opleidingenfonds	€ 14.969

Het Studentenfonds, een afscheidscadeau voor decaan David Lilienthal, is bedoeld om studenten, vanwege hun persoonlijke financiële situatie, een toelage te kunnen geven voor kosten die rechtstreeks met de studie verband houden. In 2025 is hier geen gebruik van gemaakt.

Het Fonds seminars Israël is in 2005 ingesteld om studenten met regelmaat aan een seminar in Israël te laten deelnemen. Hiervan is in 2025 geen gebruik gemaakt.

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek beoogt studenten te ondersteunen die wetenschappelijk onderzoek verrichten. In 2016 is voor het laatst een beroep gedaan op dit fonds.

Het Opleidingenfonds bestaat uit niet-gebruikte delen van verschillende subsidies voor opleidingen die de Kiwi-Tielens Stichting in de loop der jaren Levisson heeft gegeven. Het bestuur heeft de reserve opengesteld voor alle opleidingen. Hiervan is in 2025 geen gebruik gemaakt.

Staat van baten en lasten over 2025

<i>Baten</i>		<i>Lasten</i>	
Donateurs	€ 38.220	Personeelskosten	€ 30.221
Subsidies	€ 19.271	Kosten opleidingen	€ 39.089
Collegegelden	€ 825	Kosten bestuur/MT/cies	€ 2.167
Koersresultaat effecten	€ 10.185	Bibliotheek	€ 16
Rentebaten	€ 4.046	Externe communicatie	€ 212
		Accountants- en advieskosten	€ 5.687
		Diversen en onvoorzien	€ 863
Totalen	<u>€ 72.547</u>	Netto resultaat	<u>€ 78.255</u> ./ € 5.708

Het Levisson Instituut dankt de trouwe en nieuwe donateurs die in 2025 hebben bijgedragen aan het financieel welzijn van het Levisson Instituut. Wij zijn hun veel dank verschuldigd. Niet alleen particuliere donateurs droegen financieel bij. Ook stichtingen en organisaties doneerden. Dat deden het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom, LJG Amsterdam, Stichting Collectieve Maror-gelden en Stichting Paula Salomon.

De gelden die zijn gedoneerd worden zeer zorgvuldig besteed. Indien u besluit om financieel bij te dragen, zijn wij u daar dankbaar voor. Uw bijdrage is van harte welkom en aftrekbaar als gift aan de ANBI Stichting Robert A. Levisson.

Leopold I. Hertzberger
penningmeester